

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تاریخ

عنوان

نقش خاندان بنی هاشم

در زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله»

استاد راهنما

جناب آقای دکتر حسین مفتخری

استادان مشاور

جناب آقای دکتر سید حسین فلاح زاده

حجة الاسلام والمسلمین دکتر غلامرضا بهروزلک

نگارش و پژوهش

زینب شریفی اسدی

تقدیم به:

سر چه باشد که فدای قدم دوست کنم

سر متاعی است که هر بی سروپایی دارد

السلام علیک یا رسول الله «صلی الله علیه وآله!»

تقدیم به تو، در سالی که مقدس و مزین به نام توست.

به تو که زیستن را برایم معنا نمودی و لحظه لحظه عمرم را با وجود ارزش‌ها، برایم هدف بخشیدی. به تو که

پدرانه، الگوی زندگی‌ام شدی و شیرینی زندگی‌ام را مدیون و مرهون رسالت ساختی.

اکنون، 14 قرن از رسالت جوان و شیرین تو و عمر غبارگرفته و بربادرفته بشریت می‌گذرد. و نام تو همچنان

بر تارک هفت آسمان می‌درخشد.

درود و رحمت خداوند بر تو و خاندان پاکت باد.

تقدیر و تشکر

من خاکی که از این در نتوانم برخاست

از کجا بوسه زنم بر لب آن قصر بلند

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام می باشد

بالاترین سپاس و ستایش‌ها را تقدیم می‌کنم به ساحت پاک و ستودنی رب الارباب همه‌خوبی‌ها - خدای خوبم، که نعمت بندگی‌اش را بر من ارزانی داشت. بی‌تردید رضایت امروز حاصل الطاف کریمانه اوست. از او سپاسگزارم به خاطر این که نعمت بهترین دین و بهترین خانواده را به من عطا نمود و بهترین شرایط را برای علم‌آموزی‌ام مهیا ساخت.

-تشکر می‌کنم از پدر مهربان و مادر عزیزم که همیشه بهترین دوست و دلخوشی زندگی‌ام بوده‌اند و همواره دست پشتیبانی‌اشان یاورم بود.

-سپاسگزارم از خانواده خوبم، مؤسسین دانشگاه باقرالعلوم «علیه السلام» و دوستان گرامی ام که با ایجاد فضای علمی مناسب شرایط را برای علم‌آموزی بهتر مهیا نمودند. همچنین از گروه تاریخ و حضور اساتید محترمی که کلاس‌هایشان مملو از درس علم و معرفت بود.

-همه قدردانی خود را تقدیم می‌کنم به حضور اساتیدی که از حضورشان درس زندگی آموختم؛ استاد دکتر حسین مفتخری که با همه مشغله‌شان، زحمت راهنمایی پایان‌نامه را پذیرفتند و استاد دکتر سید حسین فلاح‌زاده و جناب آقای دکتر غلامرضا بهروز لک که منت‌نهاد، مشاوره این پژوهش را به عهده گرفتند.
-همچنین از حضور استاد رسول جعفریان که از راهنمایی‌های ایشان در این سال‌ها برخوردار بودم، بسیار سپاسگزارم.

چکیده

بنی هاشم، خانواده پیامبر «صلی الله علیه وآله» و خاندانی از قبیله قریش بودند که در زمان جاهلیت از جایگاه برجسته‌ای برخوردار بودند. با بعثت پیامبر «صلی الله علیه وآله»، بنی هاشم، در تحولات صدر اسلام نیز نقش‌های مهمی را به عهده گرفتند. در راستای شناخت بیشتر نقش بنی هاشم در زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله»، این پژوهش در صدد پاسخ به این پرسش است که: «بنی هاشم در امر رسالت پیامبرگرمی اسلام چه نقش‌هایی ایفا

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام می باشد

نمودند؟ چرا؟». پاسخ این پرسش بر این فرض قرار گرفت: «بنی هاشم بر اساس اعتقاد و باور دینی به رسالت و شخصیت پیامبر» صلی الله علیه وآله «در ساختار سیاسی - اجتماعی صدر اسلام، نقش سیاسی، فرهنگی و اقتصادی برجسته‌ای را در حمایت و دفاع از پیامبر گرامی اسلام» صلی الله علیه وآله «و تلاش برای ترویج فرهنگ اسلامی عهده دار بودند».

در متن پژوهش با توجه به مفهوم نقش در فصل مربوط به چارچوب نظری، از نظریه کارکردگرایی ساختاری تالکوت پارسونز استفاده شد. پس از آن، فصلی به بررسی و شناخت ساختار و پیشینه بنی هاشم اختصاص یافته است. با شناسایی افراد این خاندان به بررسی نقش برجسته آنها در تحولات دوران مکی و مدنی پرداخته می‌شود. آنها متناسب با شرایط دوران مکه و مدینه، همه گونه حمایتی از پیامبر» صلی الله علیه وآله «به عمل آوردند؛ در دوران مکی، در سختی‌های شعب، هجرت به حبشه، لیلۃ المبیت و هر موقعیت مهم دیگری، از پیامبر» صلی الله علیه وآله «حمایت و دفاع نمودند. در دوران مدنی نیز در مناصب فرماندهی سپاه، مشاوره، انجام امور اقتصادی، مذهبی و... متناسب و همگام با حاکمیت اسلامی، در مسائل کلان سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، نقش مهمی ایفا نمودند. همه این مقولات جایگاه بنی هاشم را در تحولات صدر اسلام، منحصر به فرد و مهمتر می‌نماید.

کلید واژگان: بنی هاشم، قریش، مکه، مدینه، پیامبر» صلی الله علیه وآله «، ابوطالب.

مفهرست مطالب) ...

مفهرست مطالب

مقدمه: طرح تحقیق 1...

1. بیان مسأله: 2...

2. علت انتخاب موضوع: 3...
3. سابقه پژوهش: 3...
4. سؤال اصلی: 5...
5. فرضیه: 5...
6. مفاهیم: 5...
7. متغیرها: 6...
8. سئوالات فرعی پژوهش: 6...
9. پیش فرض های پژوهش: 6...
10. اهداف پژوهش: 7...
11. روش گرد آوری اطلاعات و داده‌ها: 7...
12. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌ها: 7...
13. سازمان دهی پژوهش: 8...
- بررسی منابع: 9...
- المنمق فی اخبار قریش - اثر محمد بن حبيب بغدادی (245هـ): 9...
- حذف من نسب قریش - اثر مؤرخ بن عمرو السدوسی: 10...
- أخبار عبا... بن عبدالمطلب - اثر مؤلف مجهول: 11...
- کتاب طبقات - اثر محمد بن سعد کاتب: 11...
- کتاب مغازی - اثر محمد بن عمر واقدی: 11...
- کتاب تاریخ خلیفه - اثر خلیفه بن خیاط العصفری: 12...
- تاریخ یعقوبی - اثر ابن واضح یعقوبی: 13...
- کتاب تاریخ الرسل الملوک (تاریخ طبری) - اثر محمد بن جریر طبری: 13...
- کتاب سیرت رسول (...سیره النبی) - اثر ابن هشام: 13...
- فصل اول: چارچوب نظری 14...
- مقدمه: 15...

- 15... کارکردگرایی ساختاری
- 16... نظام اجتماعی:
- 18... نقش:
- 19... جامعه‌پذیری:
- 20... نقش حمایتی و مفهوم عصیت در جامعه قبیله‌ای:
- 20... عصیت:
- 21... حس غرور قومی:
- 24... فصل دوم: قریش و بنی هاشم
- 25... مقدمه:
- 25... قریش:
- 25... الف - نسب قریش
- 26... ب - وجه تسمیه قریش
- 27... ج - پیشینه قریش پیش از قصی
- 27... د - قریش در زمان قصی
- 29... ه - قریش در زمان بنی عبد مناف:
- 30... و - قریش در زمان هاشم:
- 33... بنی هاشم:
- 33... عبدالمطلب (شبهه) (شبهه الحمد):
- 36... الف - حارث:
- 37... ب - عبدا.. آخرین پسر عبدالمطلب:
- 37... ج - عباس:
- 38... د - حمزه:
- 39... ه - ابولهب:
- 39... و - ابوطالب:

عقیل بن ابوطالب: 40...

جعفر بن ابی طالب یا جعفر طیار: 41...

علی بن ابیطالب «علیه السلام»: 41...

طالب: 41...

ز - زبیر: 42...

فصل سوم: نقش خاندان بنی هاشم در دوران مکی 43...

مقدمه: 44...

بنی هاشم در آغاز دعوت آشکار: 45...

بنی هاشم حامی پیامبر «صلی الله علیه وآله» در مقابل قریش: 47...

حمایت بنی هاشم از پیامبر «صلی الله علیه وآله» در مقابل عکس العمل های تند قریش: 50...

بنی هاشم و هجرت به حبشه: 52...

بنی هاشم و دفاع از پیامبر «صلی الله علیه وآله» در دشواری های شعب: 55...

بنی هاشم و آماده سازی شرایط هجرت: 59...

فصل چهارم: نقش خاندان بنی هاشم در دوران مدنی 64...

مقدمه: 65...

بنی هاشم در آغاز هجرت: 66...

بنی هاشم از جنگ بدر تا احد: 68...

بنی هاشم از احد تا خندق: 73...

بنی هاشم از خندق تا خیبر: 76...

بنی هاشم از خیبر تا فتح مکه: 79...

بنی هاشم از فتح مکه تا وفات پیامبر «صلی الله علیه وآله»: 82...

نتیجه گیری 88...

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام می باشد

- الف - نقش سیاسی بنی هاشم در زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله»: ...89
- ب - نقش فرهنگی، مذهبی بنی هاشم در زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله»: ...95
- ج - نقش اقتصادی بنی هاشم در زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله»: ...98

نمودارها ...100

- 1-نسب قریش ...101
- 2-نسب بنی هاشم ...102
- 3-بنی عبدالمطلب ...103
- 4-بنی مطلب ...105
- 5-سهم برندگان خمس فدک (از بنی هاشم و بنی مطلب) ...106

فهرست منابع ...107

- الف) منابع اصلی: ...108
- ب) منابع پژوهشی: ...111
- ج) مقالات: ...112
- پیشگفتار) ...
- درآمد) ...

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام می باشد

مقدمه:

طرح تحقیق

مقدمه: طرح تحقیق) ...

1. بیان مسأله:

پیامبر اکرم «صلی الله علیه و آله» در خاندان بنی هاشم از قبیله بزرگ قریش چشم به جهان گشود آنها از نسل حضرت ابراهیم «علیه السلام» بودند و مسئولیت اداره کعبه در سالهای متمادی به شرافت نژاد آنها می افزود. پس از ظهور اسلام به اهمیت جایگاه این قبیله افزوده شد. زیرا آغاز تبلیغ پیامبر «صلی الله علیه و آله» هم زمان بود با آغاز حمایت های بنی هاشم از ایشان و ایفا کردن نقش مهم دفاعی - حمایتی در این نظام نوپای دینی و (پس از آن) سیاسی. آنها در دوران مکی به تأمین جانی و انتشار دین پیامبر «صلی الله علیه و آله» همت گماشتند و در دوران مدنی با همان شعائر، در عرصه سیاسی، در سپاهش علمداری کردند.

بررسی ماهیت اولیه بنی هاشم و نقشی که در تاریخ صدر اسلام داشتند مورد توجه پژوهش حاضر می باشد. شناخت حیطة حضور و فعالیت آنها در عصر پیامبر و نقش فعالی که در برخی امور به خصوص جنگاوری داشتند حائز اهمیت است.

زیرا اهم منابع صدر اسلام نیز در همین حیطة یعنی غزوات نگاشته شده اند. از این رو، در این رویکرد، نقش مؤثر بنی هاشم برجسته می شود. به طور مسلم، حمایت از پیامبر در شبانه های شعب و لیلة المیت، بدون باور

قلبی و حمایت های بنی هاشم، نمی توانست صورت پذیرد. ابولهب تنها استثناء از این خاندان است که با وصلت با خاندان بنی امیه از مدار این خانواده فاصله گرفت.

این پژوهش بر آن است تا به جستجو پیرامون این سؤال که؛ «بنی هاشم در امر رسالت پیامبر گرامی اسلام چه نقش هایی ایفا نمودند؟» بپردازد و به فهم ساختار قبیله ای و جایگاه بنی هاشم در اسلام بپردازد و نقش آنها در ایجاد این رابطه بررسی نماید.

2. علت انتخاب موضوع:

صرف نظر از علاقه شخصی نسبت به مسائل صدر اسلام، به عنوان ناب ترین دوران، برای اخذ الگو، شناخت مسائلی که در این حوزه، حائز اهمیت بودند نیز، جزئی از علایق انجام این کار محسوب می شد. با توجه به اینکه، امروزه، دانشمندان زیادی در حوزه تاریخ اسلام و خصوصاً عصر پیامبر «صلی الله علیه وآله» تحقیق و تتبع می کنند، شناخت هر چه بیشتر زوایای این دوره اهمیت می یابد.

شناخت اینکه چرا قریش برخوردی که با یاسر و سمیه داشتند با پیامبر «صلی الله علیه وآله» نداشتند و ملائمتی که از طریق ابوطالب نسبت به پیامبر صورت می گرفت محتاج فهم بیشتر بنی هاشم و نظام قبیله ای بود. قبایلی که عناصر تشکیل دهنده قدرت بودند. فهم جایگاه مؤثر اقتدار سیاسی بنی هاشم، حساسیت موضوع را مضاعف می نمود. تا آنجا که عاملی گشت برای انجام تلاشی در جهت نزدیک شدن به واقعیت. البته با توجه به اهمیت خاص موضوع، نقشی فراتر از یک حس و علاقه شخصی بوجود آورد که باعث جستجو و کنکاش در این زمینه شد.

جستجو پیرامون این سؤال که؛ «بنی هاشم در امر رسالت پیامبر گرامی اسلام چه نقش هایی را ایفا نمودند؟» و فهم ساختار قبیله ای و جایگاه بنی هاشم در اسلام و در پایان کنکاش پیرامون سایر عوامل دخیل و مؤثر در این جریان. هر چند، ممکن است چند اثر با عناوین یا محتواهای نزدیک به این کار صورت گرفته باشد، اما با وجود این تنوع، این تغییرات نیز اهمیت فراوانی می یابد که در صورت ارائه علمی و مناسب این پژوهش برای جامعه دانشگاهی خالی از فایده نباشد.

3. سابقه پژوهش:

پژوهش حاضر در صدد است تا نقش بنی هاشم را در دوره پیامبر «صلی الله علیه و آله» بررسی نماید که به نوبه خود، کار جدیدی است که در این حیظه صورت می گیرد. اکثر منابع به معرفی خاندان وانساب و شجره خاندان بنی هاشم پرداخته‌اند. در این حیظه خاص، کار عمیقی صورت نگرفته، از این رهگذر می توان به چند مورد اشاره کرد؛ کتاب بنی هاشم، اثر محمود صدرا در سال 1340 هـ ش به چاپ رسید. نویسنده، کتاب در ده فصل به نگارش درآورده، پس از معرفی جغرافیای عربی و فرهنگ جاهلی، سراغ تاریخ پیامبر و سپس تاریخ خلفا رفته و در پایان از تاریخ کربلا سخن گفته و علت آن را درگیری بنی هاشم و بنی امیه ذکر کرده. این حجم اطلاعات در حجم کم کتاب، خودبیانگر نارسایی محتوایی آن می باشد، به خصوص، الگو برداری از حرف های دیگران و اثبات غیراستدلالی آن. (1)

کتاب دیگری که می توان نام برد، «القول الجازم فی نسب بنی هاشم» اثر جمیل ابراهیم حبیب می باشد که به عربی نوشته شده، این کتاب از روش تحقیق معتبری تبعیت نمی کند و تنها عناوین هستند که محتوای آنرا بصورت مسلسل وار به هم مرتبط می سازد.

نویسنده مستقیماً از هاشم شروع کرده و تنها از اجداد هاشم، پشت سر هم نام می برد. سپس فرزندان و نوادگان و نتیجه های عبدالمطلب را ذکر می کند. در گام بعدی، از زندگی هاشم در چند صفحه می گوید. در مرحله بعد، مجدداً معرفی ای از هاشم و عداوت بین بنی هاشم و بنی عبد شمس می گوید و اینکه بنی هاشم بهتر و خوبتر بودند، آنگاه در فضایل هاشم و بنی هاشم می گوید. حجم کم کتاب و مسیری که به سمت اثبات بی چون و چرای عداوت بین بنی هاشم و بنی امیه می رود، حاکی از بار پایین محتوای کتاب است. (2)

«مکه، کعبه، قریش» عنوان مقاله خوبی است که توسط آقای حسین نیک نام در نشریه پیام انقلاب، در 3 آبان، 1359 به چاپ رسیده این مقاله به بررسی قریش و جایگاه آن پرداخته با توجه به حجم مطالب، مؤلف، تنها از دو منبع اصلی بهره برده که با چینه خوب مطالب، ارزشمندی اثر محفوظ می ماند. دو منبع اصلی و تنها منابع این اثر، تاریخ یعقوبی و مروج الذهب مسعودی می باشد. (3)

عنوان مقاله قابل توجه دیگر، «محاصره اقتصادی» است، اثر استاد جعفر سبحانی، که در نشریه مکتب اسلام، سال چهارم، تیرماه 1341 ه. ش به چاپ رسیده. این مقاله، تنها به جریان شعب ایطالب می پردازد. از این رو، تنها در گوشه ای از پژوهش حاضر، مورد استفاده قرار گرفته است. (4)

4. سؤال اصلی:

بنی هاشم در امر رسالت پیامبر گرامی اسلام، چه نقش هایی ایفا نمودند؟ چرا؟

5. فرضیه:

بنی هاشم بر اساس اعتقاد و باور دینی به رسالت و شخصیت پیامبر (صلی الله علیه وآله)، در ساختار سیاسی - اجتماعی صدر اسلام، نقش برجسته‌ای را در حمایت و دفاع از پیامبر گرامی اسلام و تلاش برای ترویج فرهنگ اسلامی عهده دار بودند.

6. مفاهیم:

نقش: به وظایف و کارکردهایی گویند که یک فرد، مادامی که در یک موقعیت اجتماعی خاص و معینی قرار دارد، از خود بروز می‌دهد. نقش می‌تواند طبق روابط یا ضوابط خاص خود تعریف شود.

حمایت و دفاع: با از خود دانستن فرد یا ایده‌ای، تعلق ایجاد می‌گردد که باعث می‌شود افراد یا گروه مرتبط با آن، به حمایت او پرداخته و در نهایت، از او در مقابل سایر گروهها، دفاع نمایند. (حمایت در درجه اول این رابطه نزدیک قرار دارد و دفاع مرحله کمال آن می‌باشد).

ترویج فرهنگ اسلامی: فرهنگ اسلامی، مقوله‌ای است که از بافت دین اسلام برمی‌خیزد. از این رو در همان آغاز، جامعه جاهلی عربستان را به چالشی جدی کشاند. فرهنگ اسلامی همانند همه مقولات فرهنگی، جریانی کند و زیر بنایی است. از این رو، ترویج آن به انسانهایی باورمند، خلاق و با ظرفیت بالا نیاز دارد تا بتوانند نهایت اهداف آن را که ترویج دین و فرهنگ اسلامی است، در جوامع رواج دهند.

7. متغیرها:

- متغیر مستقل = بنی هاشم

- متغیر واسطه = حمایت و دفاع از پیامبر (صلی الله علیه وآله) + ترویج فرهنگ اسلامی

- متغیر وابسته = کمک به پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) در ایفای وظیفه رسالت

8. سئوالات فرعی پژوهش:

1 - موقعیت قبیله‌ای و ساختار خاندان بنی هاشم چگونه بود؟

2- خاندان بنی هاشم در دوران مکی چه نقشی در یاری پیامبر «صلی الله علیه وآله» در ایفای وظیفه رسالت داشتند؟

3- خاندان بنی هاشم در دوران مدنی چه نقشی در یاری پیامبر «صلی الله علیه وآله» در ایفای وظیفه رسالت داشتند.

9. پیش فرض های پژوهش:

- پیامبر اسلام «صلی الله علیه وآله» در دوران تبلیغ عشیره ای خویش در ابتدای رسالتش توانست اکثریت قریش را با خویش همراه نماید.

- در ساختار جامعه جزیره العرب، قبایل و اقوام نقش برجسته ای در مرحله اجتماعی داشتند.

10. اهداف پژوهش:

هدف از این پژوهش، شناخت جامعه سیاسی زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله» است، با توجه به بافت قبیله ای و خاستگاه قریشی و هاشمی پیامبر «صلی الله علیه وآله». در این روش، محدوده خاندان بنی هاشم مشخص شده و نقش آنها مورد بحث قرار می گیرد. شناخت این مرحله، گامی اساسی در شناخت واقعی از دوران نبی اعظم «صلی الله علیه وآله» و درک واقعی از شرایط زمان ایشان به دست می دهد که می تواند در پژوهش های مرتبط بعدی، مثمر ثمر باشد. (برجستگی جایگاه بنی هاشم از زمان پیامبر اکرم «صلی الله علیه وآله» تا کنون ادامه داشته و در سیاست - گذاری های برخی کشورهای عربی هم مؤثر بوده که ریشه اهمیت بحث را تا زمان حال افزایش می دهد که بر ثقل اهداف پژوهش افزوده و باعث انتخاب این موضوع گشته است.) از دیگر سو، این نگاه جدید، می تواند در برداشت هایی نو، در حیطه تاریخ اسلام، تاریخ ادیان، علوم سیاسی و علوم اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد.

11. روش گرد آوری اطلاعات و داده ها:

روش کتابخانه ای، روشی است که در بسیاری از تحقیقات تاریخی، مورد استفاده قرار می گیرد. از این رو، در این پژوهش اطلاعات و داده ها از طریق مطالعات کتابخانه ای از کتب و منابع دست اول در حیطه موضوع، گردآوری شده اند.

12. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌ها :

روش پژوهش توصیفی و تبیینی است و در تحلیل داده‌ها از روش علی - تاریخی بهره‌مند می‌باشد. نیز در تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌ها متناسب با روش پژوهش، از چارچوب نظری تحلیل کارکرد گرای ساختاری و به ویژه، مفهوم «نقش» در نظام‌های اجتماعی استفاده خواهد شد.

13. سازمان دهی پژوهش:

این پژوهش در صدد تبیین و توصیف جایگاه بنی هاشم در زمان پیامبر «صلی الله علیه و آله» می‌باشد. از این رو، برای شناخت بیشتر نقش و ماهیت قبیله‌ای. در فصل اول؛ مفاهیم و کلیات بررسی شده است. در این فصل به توضیح چارچوب نظری رساله، با استفاده از مفهوم نقش در نظریه کارکردگرای ساختاری پارسونز پرداخته خواهد شد. فصل دوم: که پایه بحث است. به معرفی و شناسایی بنی هاشم و قریش اختصاص یافته است. فصل سوم: به بررسی جایگاه بنی هاشم در دوران مکی می‌پردازد. یعنی زمانی که دعوت‌های پنهانی و آشکار پیامبر «صلی الله علیه و آله» هنوز به حکومت تبدیل نشده و هنوز بسیاری به او باور نداشته، آزار فراوانی به او روا می‌داشتند. در این دوره، بنی هاشم موضع حمایتی - دفاعی نسبت به پیامبر «صلی الله علیه و آله» اتخاذ می‌نمایند. فصل چهارم: به بررسی جایگاه بنی هاشم در دوران مدنی پرداخته یعنی زمانی که پیامبر «صلی الله علیه و آله» تشکیل حکومت داده، سپاه می‌آراید و رهسپار جنگ می‌شود و مسائل کلان سیاسی را رقم می‌زند. در این شرایط، بنی هاشم متناسب با زمان، بازوان قدرت پیامبر «صلی الله علیه و آله» را تشکیل داده و با فرماندهی سپاه، ترویج دین و... به حمایت‌های خود در ساحت جدید ادامه می‌دهند. در پایان نتیجه‌گیری رساله به عمل آمده است که تطبیق تئوری پژوهش با محتوای آن می‌باشد.

بررسی منابع:

- المنمق فی اخبار قریش - اثر محمد بن حبيب بغدادی (245 هـ):

محمد بن حبیب بن امیه بن عمرو، به قولی حبیب نام مادرش است که از کنیزکان بنی عباس بود. (5) او از علماء انساب، اخبار، لغت، شعر و قبایل می باشد که اشعار عرب را جمع می کرد. او در آثارش از ابن اعرابی، و قطرب، ابو عبیده، ابو یقظان و دیگران روایت می کند. به نظر ابن ندیم کتاب او بی نقص و صحیح بود و رفتار او مؤدبانه و با تربیت خوب. (6)

او آثاری دارد چون: کتاب الامثال علی افعال المنموق - کتاب النسب - کتاب السعود والعمود - کتاب العمائر و الرباع فی النسب - کتاب الموضع - کتاب المؤتلف و المختلف فی النسب - کتاب المحبر و... و نیز کتابهای دیگری که از بین رفته اند. (7)

چاپ اول این کتاب در سال 1985 م در بیروت چاپ شده، این کتاب به زبان عربی است به لحاظ پیشینه تاریخی، اصلی ترین کتاب در مورد خاندان بنی هاشم می باشد البته محتوای کتاب در باره قریش است. المنموق به گونه ای موضوعی و تک نگاری جمع شده. محمد بن حبیب، ترین ها، اولین ها، اسما، فرق، گروهها، مهاجرین، کور، کچل، لال و... قریش را گفته. او همچنین از خانه ها، اسبها، افراد مؤلفه قلوب، زنادقه، نادمین، شبیه های به پیامبر و... سخن آورده است.

در هر حال آنچه ذکر شد بیانگر آن است که هدف محمد بن حبیب، از تألیف این کتاب، تهیه دائرة المعارفی برای قریش بوده است. او در ابتدای المنموق، از نسب قریش به عنوان درست ترین نسب نام برده، آنرا تا زمان سام بن نوح نام می برد و قبیله قریش را بهترین و برترین قبیله و صاحب نسب می داند که اجداد نیکوکار و مؤمنی داشتند و آنها را از نسل پیغمبران می داند. با توجه به اینکه نظر خود پیامبر این بوده که نسبش تا حضرت ابراهیم علیه السلام باشد و بیشتر از آن معلوم نیست درست باشد، کار المنموق جای پرسش دارد.

او همچنین از سنت های رایج قبیله ای می گوید از پیمانها، حلفها و... محمد بن حبیب تاریخ معاصر قریش را از قصی آغاز می نماید و معتقد است که قریش با او سر و سامان گرفت و به شکل آن روزی خود در آمد. او از قصی و اقدامات او سخن می گوید و حوادث پس از آن را به صورت برجسته ای در کتابش ذکر می کند.

او در کتابش جملاتی بکار می برد که بیانگر دیدگاه فکری اوست از جمله می گوید: «خداوند قریش را بر سایر مضر برتری داد.» جملات مشابه آن رانیز بارها بکار می برد که دیدگاه جبر گرایانه او را نشان می دهد. او از قریش به خوبی یاد می کند به اینکه به همسایگان ظلم نمی کردند و بین آنها تبعیض قائل نمی شدند. به طور مسلم، اگر صد در صد اینگونه بود جریاناتی مثل حلف الفضول و بسیاری از حلفها علیه قبایل همسایه صورت

نمی گرفته با همه این اوصاف، تردیدی نیست که این کتاب منبع اصلی تاریخ قریش و بنی هاشم می باشد که متأسفانه هنوز به فارسی ترجمه نشده است.

محمد بن حبیب بغدادی، کتاب دیگری دارد به نام «المحبر» که در بیروت و به زبان عربی چاپ گردیده. در این کتاب، فاصله سال های پیامبران را تا زمان پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله ذکر کرده، آن را حدود 6600 سال می داند و به طور گذرا، به تاریخ پیامبر صلی الله علیه وآله اشاره می کند. حجم کمی از این کتاب به قریش تعلق گرفته. گویا، ارادت او به قریش در همه آثارش، حتی اندک باید وجود داشته باشد. اشراف قریش، مناصب کعبه (که مختص به قرشی هاست)، اختلاف قرشی ها، هم پیمانان ایشان، برخی حلف ها و جنگ های آنها در این اثر آمده. استفاده ای که از این کتاب شده، استفاده آماری بوده برای دست یابی به فهرستی از اسامی قریش و بنی هاشم، متأسفانه، این کتاب که همانند المنمق اثر ارزشمندی است، هنوز به فارسی ترجمه نشده است.

-کتاب حذف من نسب قریش - اثر مؤرج بن عمرو السدوسی:

این کتاب به زبان عربی است و در مصر چاپ گردیده کتاب متعلق به قرن ه می باشد. مؤلف تاریخ قریش از هاشم شروع کرده، و پس از ذکر نام و نسب و فضیلت و فرزندان هاشم و عبدالمطلب سراغ عباس بن عبدالمطلب رفته و به طور خاص از فرزندان او سخن گفته در شأن او و فرزندانش سخن می گوید تا اینکه آنها را به خلفای عباسی برساند. او با این کتاب در صدمشروعیت بخشیدن به خلفای عباسی است و به طور واضحی این مسیر در کتابش پر رنگ شده و اجداد خلفای عباسی تا شخص اول آن - عباس را - انسان هایی فقیه، عالم و سرور قریش می داند.

-أخبار عبدا... بن عبدالمطلب - اثر مؤلف مجهول:

این کتاب به زبان عربی است و در سال 1984 م در بغداد چاپ شده کتاب حاضر که گویا مؤلف آن متعلق به سالهای 571 - 546 ه می باشد توسط جمیل ابراهیم حبیب جمع آوری شده و همچنان که از عنوان تک نگاری آن مشخص بر می آید، در مورد شخص عبدا... و اندکی هم از پدر و اجدادش سخن می گوید: این کتاب اگر چه کتاب بیشتر حاشیه ای بود اما باز هم این پژوهش به قدر مکفی از آن بهره برد.

-کتاب طبقات - اثر محمد بن سعد کاتب:

کتاب طبقات ابن سعد در حیطة تاریخ اسلام می باشد. بیشترین استفاده از این کتاب در خصوص بنی هاشم و دوران مکی بود. حسن اصلی آن، وجود آمارهایی است که گهگاه و به ندرت اشتباه به نظر می رسند.

به عنوان مثال: در مورد برخی سالهای دوران مکی نظیر؛ سال اول دعوت پیامبر(صلی الله علیه وآله) که پوشیده بوده، برخی اوقات، تاریخ اشتباهی بکار برده اما این از ارزش اطلاعات موجود در کتاب نمی‌کاهد. مطالبی که ابن سعد در کنار هم انباشته، با عناوینی که از نوع خود اوست، محتوای کتاب را مشخص می‌کند. در مورد برخی حوادث، گهگاه، در کتاب او جابجایی صورت گرفته که به نظر می‌رسد، مؤلف بار محتوایی را لحاظ نموده و دقت کمتری در ترتیب تاریخی آن به خرج داده است.

-کتاب مغازی - اثر محمد بن عمر واقدی:

محمد بن عمر واقدی (207 هـ ق) البته ابن خلکان، تاریخ 206 هـ را می‌پذیرد. (8) واقدی در 130 هـ ق در مدینه متولد شد. این باعث شد تا او به حضور فرزندان صحابه و شهداء رفته، اطلاعاتی از شهادت آنها و محل و کیفیت آن بدست آورد. سپس شخصاً به آن اماکن رفته، نتیجه مشاهداتش را به قلم می‌آورد. از این رو او در شناخت اماکن مختلف زبانزد بود و این باعث شد تا به حضور هارون الرشید برسد. از جمله آثار اومی توان به موارد زیر اشاره نمود؛

التاریخ و المغازی و المبعث - الطبقات - اخبار مکه - فتوح الشام - الجمل - الرده و... - السقیفه و... - مقتل الحسین - صفین - کتاب السیره - و... (9)

در فضل او باید گفت؛ ابن سعد شاگرد او بوده. اهمیت مقام علمی واقدی، باعث استفاده و استناد سایر مؤلفان از آثار اوست. بلاذری (279 هـ ق) در فتوح البلدان و انساب الاشراف به‌طور مکرر از کتابهای واقدی استفاده کرده، ابواسحق ثقفی کوفی (283 هـ) در الغارات و مسعودی (346 هـ) در مروج الذهب از کتابهای واقدی بهره برده است. (10)

مغازی واقدی کتاب ارزشمندی است که در حیطة غزوات پیامبر(صلی الله علیه وآله) نگارش یافته. عنوان کتاب، خود بیانگر آن است که محتوای آن، تنها در آخرین فصل پژوهش، که مربوط به دوران مدنی و غزوات است، کاربرد دارد. او به قبل از این تاریخ اشاره ندارد. به طور کل، محتوای کتاب، از اولین جنگ پیامبر(صلی الله علیه وآله) آغاز شده تا آخرین جنگ، که زمان وفات ایشان بوده است. این اثر در دو جلد تهیه شده و توسط جناب آقای دکتر محمود مهدوی دامغانی به فارسی ترجمه شده سبک روایی و داستانی کتاب بسیار قابل توجه می‌باشد. به گونه‌ای که صحنه‌های جنگ را قابل لمس می‌نماید. در این رهگذر او به نکات ریز و درشت فراوان و قابل توجهی اشاره می‌نماید.

-کتاب تاریخ خلیفه - اثر خلیفه بن خیاط العصفری:

این کتاب به زبان عربی و در بیروت چاپ شده، خلیفه بن خیاط کتابش را بر اساس سالهای تاریخی و با تأکید بر آن نوشته او از زمان ولادت پیامبر «صلی الله علیه وآله» آغاز نموده و با اجمال سراغ سالهای تاریخی می‌رود. او سال اول هجرت را سال 1 تاریخی می‌داند و بصورت سال شماری حوادث هر سال را ذکر می‌کند تا اینکه به وفات پیامبر «صلی الله علیه وآله» می‌رسد. از این رو، با توجه به محتوای آن از آن تنها در آخرین فصل که مربوط به دوران مدنی است استفاده شده، حرف‌های متفاوتی که او در کتابش می‌آورد او را علیرغم حجم کم کتاب، از سایرین مجزا ساخته است.

-تاریخ یعقوبی - اثر ابن واضح یعقوبی:

این کتاب ارزشمند توسط آقای ابراهیم آیتی به فارسی ترجمه شده. مطالب مربوط به سه فصل اصلی پژوهش در آن وجود دارد. مؤلف بیشتر به محتوای مطالب توجه داشته و در تضمین بحث هایش، گاهی اوقات، مطالب را پس و پیش آورده که چیزی از قوت کتاب کم نمی‌کند. هر چند او به سختی از آمار و ارقام در کتابش گرد آورده. اما باز محتوای کتاب از پیراستگی خاصی برخوردار است.

-کتاب تاریخ الرسل الملوک (تاریخ طبری) - اثر محمد بن جریر طبری:

این کتاب در جلدهای فراوانی نگارش یافته اما در حیطه تاریخی مورد نظر پژوهش، تنها جلد سه، از انتشارات اساطیر تهران، چاپ چهارم، 1368 کاربرد داشته. حجم وسیع کتاب خودحسین بزرگی بود که بیشترین حجم از مطالب را در خود جای داده در مورد تمامی بخش‌های اصلی پژوهش از این کتاب استفاده شد. وجود اسناد زیاد و بیان نظرات مختلف در مورد یک موضوع خرد تاریخی حائز اهمیت است. او اگر چه در استفاده از مطالب برخی افراد، احتیاط به خرج نداده و از کسانی مانند سیف بن عمر تمیمی خبر نقل می‌کند، اما وجود اخبار متقارن و فراوان باعث ضعف این عیب می‌گردد. حجم زیاد کتاب سبب شده تا مولف برخی مطالب حاشیه‌ای و گاهاً مهم را ذکر نماید که کمتر در کتابی می‌تواند موجود باشد.

-کتاب سیرت رسول (...سیره النبوی) - اثر ابن هشام:

اصل این کتاب توسط رفیع الدین اسحاق بن محمد همدانی نوشته شده او شیعه بود اما در دوره‌های بعد، ابن هشام سنی با اندکی دخل و تصرف، محتوای آنرا به مذاق خلفای سنی خوشایند ساخته، از جمله اینکه؛ در مورد حدیث ثقلین بجای عترت، لفظ سنت را به کار برده است. محتوای کتاب به طور کامل، در حیطه مورد بحث پژوهش می‌باشد. اهمیت این کتاب به عنوان اولین کتاب سیره قابل توجه است.

درآمد) ...

فصل اول:

چارچوب نظری

فصل اول: چارچوب نظری) ...

مقدمه:

این پژوهش در صدد تبیین نقش خاندان بنی هاشم، به عنوان خاندان مطرح در زمان پیامبر «صلی الله علیه وآله» می باشد. در این راستا از نظریه کارکردگرایی ساختاری آقای تالکوت پارسونز استفاده شده است. برای

تکمیل بحث نقش‌ها، از نظریه ابن خلدون بهره گرفته شد، تا به گونه کامل تری به اهداف پژوهش جامه عمل پوشیده شود.

کارکردگرایی ساختاری

تالکوت پارسنز نخستین کسی بود که نظریه ساختی، کارکردی را تعریف کرد. (11) کارکرد، معانی و تعاریف متفاوتی دارد و به طور کل به وظیفه، معلول، عمل، فایده، انگیزه، غایت، نیت، نیاز، نتیجه، حاصل، فعالیت سودمند، نقش یا اثر جزء در کل، فعالیت اندام بدن، تابع، منزلت شغلی، وظیفه و کار اعضا، اطلاق می‌گردد. (12) بالاترین مقیاس در سطح کل ساخت، همان جامعه است که یک نظام تلقی می‌شود و کمابیش به صورت یک واحد عمل می‌کند. (13) واقعیت اجتماعی، جریانی پویاست و ساخت اجتماعی، جنبه ایستایی دارد. از این رو، محققان برای توصیف و شناخت واقعیت اجتماعی قسمت‌های مختلف ساخت را با هم ترکیب می‌کنند. پایه فهم نظریه کارکردی، شناخت ارتباط نیازها با نظام است. (14) کارکردها دو گونه اند؛ 1- آشکار و 2- پنهان. کارکردهای آشکار؛ آشکارا در نظام نقش ایفا می‌کنند و کارکردهای پنهان؛ برنتایج نامرئی و آثار غیر منتظره و غیر قابل رؤیت عادات و رسوم اجتماعی دلالت دارند. جامعه شناسی بر سه معنی؛ کار، وظیفه و نقش، تأکید دارد. (15)

در اجتماعات کوچک و بزرگ هم جایگاه نقش مورد توجه است. از جمله :

- کاربرد مفهوم نقش در پذیرش عقاید تازه است؛ مفهوم نقش در مفاهیم عام و خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد. خاص، مثل بحث گروهی، ساخت خانوادگی و... (16) به خاطر همین پیامبر اکرم «علیه السلام» در دعوت آشکار، برای اولین بار، خانواده‌اش را مورد دعوت قرار داد.

- انتقال نقش به ناخودآگاه جمعی: در واقع در هر عصر و تمدنی، برخی نقش‌های اجتماعی وجود دارد که هر کس آن را در مدت کودکی درونی می‌سازد و در تمام دوران زندگی همراه با همه افراد دیگری که به آن تمدن وابسته‌اند، آنها را در وجود خویش حفظ می‌کند. (17) با پذیرش دین، کم‌کم رفتارهای دینی در بنی هاشم و سایر مسلمانان نهادینه شد. «علی» علیه السلام «از کسانی بود که در کودکی و نوجوانی با روح و طبیعت این تعالیم پرورش یافت. از این رو تصمیماتش مورد تأیید پیامبر» صلی الله علیه وآله «بود.

نظام اجتماعی:

به طور معمول، کارکردگرایان، کل جامعه را یک نظام اجتماعی تلقی می کنند. زیرا نظام اجتماعی مفهومی فراتر از یک ساخت دارد. از این رو، علاوه بر جنبه ساختی، جنبه کارکردی را می گیرند. (18)

در هر حال، اساسی ترین مفهوم در کارکردگرایی، همین مفهوم نظام اجتماعی است. (19) کارکردگرایان، نظام را کل و مجموعه ای می دانند که همه واحدها و عناصر ساختی و بخش های مختلف آن با یکدیگر، تناسب و سازگاری دارند و یکپارچه اند. و هر تغییری در آن، باعث عکس العمل مجموعه به آن خواهد شد. (20)

نظام اجتماعی، شامل؛ زبان، عرف، عادت، تشریفات و مناسک، شیوه زندگی و... می باشد. (21) از این منظر، بنی هاشم، قریش و هر یک از قبایل در یک نظام اجتماعی قابل تعریف هستند. به نظر پارسونز، نظام اجتماعی، به طور کامل تعریف شده و مشخص است. یعنی کنش متقابل میان افراد که می توان در هر شکل و مقیاسی آن را برای تحلیل گروه ها، اجتماعات، نهادها، مؤسسات و جنبش ها به کار برد. (22) او نظام اجتماعی را تنها، در عرصه کنش متقابل نهادهای اجتماعی به کار می برد. (23)

او معتقد است در نظام اجتماعی، نوعی گرایش به وحدت، یکپارچگی، هماهنگی و سازواری با محیط وجود دارد که همین امر، نظام را به سوی تعادل و ثبات سوق می دهد. (24)

برخی معتقدند، نظام برای فعالیت های گوناگون خود، دارای ساختارهایی است که هر یک از این ساختارها، وظایف و عمل کردهایی را به عهده دارند. یکی از وظایف نظام در محیط، پشتیبانی است که شامل؛ حمایت های مادی، قانونی، سیاسی و مشروعیت بخشی می باشد. (25) بنی هاشم نیز در این راستا، با انواع حمایت ها اعم از مادی و معنوی، سیاسی، قانونی و غیره، متناسب با شرایط از پیامبر اعظم «صلی الله علیه وآله» پشتیبانی کردند.

دیوید استیون معتقد است نظام؛ مجموعه ای از کنش های متقابل است که از طریق آنها ارزش ها، خدمات و کالاها بر حسب قدرت معتبر، برای تمام بخش های جامعه سهم بندی می شود. (26)

نظام های اجتماعی از نقش ها به وجود می آیند نه افراد. (27) در ساختار نظام ها، ابتدا، از نوع، محدوده و ماهیت نقش بحث می شود و سپس از ارتباط بین نقش ها. (28)

نقش :

نقش اصطلاحی جامعه شناسانه است و معانی مختلفی دارد که به چند مورد آن اشاره می شود:

الف - هر فرد در جامعه محل زندگی اش، دارای یک پایگاه اجتماعی است که او را موظف به انجام تکالیفی می نماید که به عهده او گذاشته شده و به همان اندازه نیز حقوق و مزایا به او تعلق می گیرد. (29) در این تعریف،

نقش خاندان بنی هاشم در یک نظام قبیله‌ای و نقش‌های مؤثر در نظام قبیله‌ای مطرح می‌شود. آنها از آنجا که بزرگان قوم بودند، تبعاً از جایگاه و موقعیت بهتری برخوردار بودند.

ب - نقش، نمود خارجی دارد. یعنی عملی که از انسان سر می‌زند و با فعالیت ظاهری او تطبیق می‌کند. (30) از این رو، رفتارهای هر یک از بنی هاشم در این تعریف برجسته می‌شود.

ج - هر فرد، تعداد معینی نقش ایفا می‌کند و بالقوه قادر به ایفای نقش‌های بی‌شماری است. فرد در جامعه به گروه‌های اصلی و فرعی معین و محدودی تعلق دارد و از این رو، تعدادی پایگاه معین را اشغال کرده، ولی هنگامی که می‌خواهد با پایگاه خود مرتبط شود، ناگزیر است در فعالیت‌های خود، چندین نقش را جایگزین سازد. برای تکوین یک شخصیت آگاه، یعنی اجتماعی، فرد مجبور است نقش‌های زیادی را ایفا کند. (31) بنی هاشم شامل چند شاخه و خانواده بودند که جزئی از قبیله بزرگ قریش محسوب می‌شدند. از این رو، در هر محیط باید به اصول آن‌پای‌بند می‌بودند. نقش، تنها در مورد فرد صادق نیست.

(نظام‌ها به چهار خرده‌نظام قابل تفکیک‌اند. متناسب و متناظر با سازگاری، هدف‌یابی، تجانس و حفظ الگو (الگویابی)). (32) هر نظام سیاسی با توجه به سیاستی که دارد بر جنبه‌های مختلف جامعه اثر می‌گذارد. کارویژه‌های فرآیندی سیاست، توسط ساختارهای سیاسی اجرامی شود.

سه کارویژه جامعه‌پذیری، گزینش کارگزاران و ارتباط‌گیری، دخالت مستقیم در سیاست‌ندارند، اما برای نظام سیاسی اهمیتی بنیادین دارند. زیرا نقش تعیین‌کننده‌ای در تقویت فرآیند سیاسی و نفوذ در ارکان آن دارند. (33) در این میان جامعه‌پذیری بسیار حائز اهمیت است و می‌تواند عامل مهمی در ترویج ارزش‌ها و هنجارهای یک جامعه محسوب شود.

جامعه‌پذیری:

جامعه‌پذیری، فرآیند مستمر یادگیری است که در آن، افراد ضمن آشنا شدن با نظام سیاسی، از طریق کسب اطلاعات و تجربیات، به وظایف، حقوق و نقش‌های خویش در جامعه پی می‌برند. در تعریفی دیگر، به آشنا کردن فرد با فرهنگ سیاسی و ایفای نقش واقعی او به عنوان یک شهروند، جامعه‌پذیری گویند. (34) در فرآیند جامعه‌پذیری؛ ارزش‌ها، ایستارها، نهادها، اعتقادات و آداب و رسوم، از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند. (35) عوامل مؤثر در جامعه‌پذیری، شامل عوامل اولیه و ثانویه می‌باشد. (36)

عوامل اولیه: تماس های نزدیک و مستقیم میان افراد از طریق خانواده، دوستان، همکاران، همسالان و همسایگان است که به صورت ناخودآگاه و غیرمستقیم صورت می گیرد.

بنی هاشم از چنین محیط و تأثیراتی در گام اول برخوردار بودند.

عوامل ثانویه: شامل روابط در محیط مدارس، احزاب سیاسی، نهادهای صنفی و رسانه های گروهی هستند که بر خلاف عوامل اولیه، در آنها، جامعه پذیری مستقیم و آگاهانه صورت می گیرند. (37)

بنی هاشم با توجه به حمایت هایی که از پیامبر «صلی الله علیه و آله» می کردند، جامعه پذیری در میان آنها، به طور مسلم، آگاهانه و مستقیم صورت گرفته بود.

همه آنچه ذکر شد کلیت و چارچوب کار تحقیقی را رقم زد. اما جامعه شناسانی هم بودند که در مقیاس های ریز و خرد نظریاتی گفتند که در چارچوب کلی افکار پارسونز، بیان آنها خالی از لطف نباشد.

از فاکتورهای ریز و جزئی حمایت، با توجه به ماهیت نظام قبیله ای، در نظریه «عصبیت» ابن خلدون توصیف گشته.

نقش حمایتی و مفهوم عصبیت در جامعه قبیله ای:

-عصبیت:

از نظر لغوی از ریشه عَصَبَه، به معنای خویشان پدری است و شخص دارای عصبیت کسی است که از حریم جد اعلای خود دفاع می کند. (38) عصبیت، اساس یک قبیله است. دفاع و حمایت از قبیله، هنگامی مصداق می یابد که عصبیت در میان آنها باشد و همه از یک خاندان و یک پشت باشند. (39) این امر باعث شکوه و قدرت آنهاست و بیم آنها را در دل دیگران جای می دهد. زیرا غرور قومی هر یک از افراد قبیله نسبت به خاندان و عصبیت خود، از هر چیزی مهم تر است. زیرا سبب همکاری و یاری خاندان و وابستگی آنها به هم و هیبت آنها در دل دشمن می شود.

ابن خلدون معتقد است؛ در هر امری که به حضور و همراهی مردم نیاز می باشد، مانند نبوت، تاسیس سلطنت یا تبلیغ و هر دعوت دیگری محتاج یاری مردم است که با عصبیت تامین می گردد، به ویژه در نبرد و زد و خورد و کشتار ضروری می باشد. به نظر محمود رجبی؛ عصبیت، پیوند اجتماعی تکامل گرا و فرارونده ای است مبتنی بر روابط خویشاوندی که در آن شبکه ای از روابط اجتماعی شکل می گیرد و باعث وحدت و انسجام بین افراد

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقر العلوم علیه السلام می باشد

گروه می شود. (40) بزرگ ترین فایده پیوند خویشاوندی، ایجاد وابستگی و پیوند است. زیرا غرور قومی و حس حمایت و دفاع مشترک و جان سپاری افراد در راه یاران خویش، از نتایج عصیبت می باشد.

-حس غرور قومی:

در مواقعی که به خویشاوندی ستمی می رسد، عاطفه طبیعی و حس غرور قومی، آن را توهین به خود دانسته، مانع از آن می شود. ارتباط خانوادگی بسیار نزدیک، سبب یگانگی و پیوند می شود. (41) عامل این وحدت، علاوه بر عاطفه خویشاوندی و حس غرور قومی، نهادی است که آنها برای خود در نظر گرفته اند. (42)

هر تیره ای (حی - بطن) از قبایل، هر چند از لحاظ خاندان عمومی، از یک گروه و جمعیت باشند، باز هم در میان آنها، عصیبت های دیگری از خاندان های خاص وجود دارد که پیوند و وابستگی آنها نسبت به خاندان و نسب عمومی مستحکم تر و نزدیک تر است. مانند؛ خاص تر بودن تیره بنی هاشم در میان قبیله بزرگ قریش.

قرآن کریم در آیات 91 و 92 سوره هود از حمایت های قبیله ای بحث می کند. این که شعیب به خاطر، بودن عضوی از خانواده اش، مورد رحم قرار می گیرد (43) و به او تعرض نمی شود. حضرت علی «علیه السلام» فرمودند: «آنها از خدا پروا نداشتند اما از قوم و عشیره، هیبت می بردند.» (44) باید گفت به خاطر وجود پیوند خانوادگی محکم در میان بنی هاشم، از بیرون کم تر آسیب پذیر می نمود.

با توجه به انتخاب تئوری نقش در بخش چارچوب نظری، توضیحات زیر ضمیمه می گردد. در نقش کارکردی به چند شاخه از مقولات پرداخته می شود:

الف) سیاسی، امنیتی، نظامی، دفاعی

ب) اقتصادی، معیشتی، تولیدی، توزیعی

ج) فرهنگی، دینی، مذهبی، باوری، جامعه پذیری

د) حقوقی، ...

بنی هاشم با توجه به وسع مالی، قدرت جسمی و... در تک تک این موارد از پیامبر «صلی الله علیه و آله» حمایت کردند. برخی از این مؤلفه ها داخلی اند و برخی خارجی. در کارکرد، همواره دو اصل قابل بررسی است: هدف و - ابزار.

بنی هاشم

به عنوان کنش‌گران اجتماعی

بنی‌هاشم به عنوان

مروجان فرهنگ اسلامی

(نقش فرهنگی)

نقش حمایتی در

ساختار سنن قبیله‌ای

نقش حمایتی و دفاعی

(نقش سیاسی - اقتصادی)

فرآیند انتقال ارزش‌های

اسلامی (جامعه‌پذیری)

(نقش ترویجی)

تقویت و پاسداری از کیان

نخستین جامعه اسلامی

گسترش

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقر العلوم علیه السلام می باشد

فرهنگ اسلامی

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقر العلوم علیه السلام می باشد